

**До разової спеціалізованої вченої ради
Дніпровського державного університету
внутрішніх справ**

ВІДГУК

офіційного опонента

**доктора юридичних наук, професора Луцького Р.П.
на дисертацію Никифорова Андрія Сергійовича на тему:
«Поняття неправомірної вигоди за кримінальним правом України»,
поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 081 Право**

Актуальність теми дослідження. Військова агресія країни-окупанта, що триває на території нашої країни із 2014 року, актуалізувала багато проблем, як теоретичного так і практичного характеру, пов'язаних, насамперед, із ускладненням криміногенної обстановки в державі, зростанням кількості кримінальних правопорушень, підвищенням активності каналів різного виду контрабанди, неконтрольованим витоком зброї та її складових частин із зони бойових дій на підконтрольну територію тощо. Все це супроводжується порушенням антикорупційного законодавства, найчастіше кримінального.

Вивчення поданих Никифоровим А.С. матеріалів дисертації, а також ознайомлення з його науковими публікаціями, дає підстави стверджувати, що автором було проведено ґрунтовне наукове дослідження актуальної для сьогодення теми, а також сформульовано висновки і пропозиції, що мають значення для правової науки в цілому.

Обрана тема відповідає спеціальності наукового пошуку та визначається, перш за все, тим, що право людини на життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і особисту безпеку споконвіку належать до природних прав людини. Такі права мають бути захищені у демократичній, правовій країні усім масивом нормативно-правових актів. Норми статей 3, 27, 29, 30 Конституції України відповідним чином забезпечують охорону цих природних прав. Однак вказаний захист потребує подальшого правового вдосконалення.

Одним із засобів, за допомогою якого права людини на даний час порушуються, є корупція.

Конституція України у ч. 2 ст. 19 проголосила, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Таке положення Основного Закону держави для всіх без винятку осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, імперативно передбачає неухильно керуватися у своїй діяльності принципом законності. Будь-які відхилення від нього можуть містити ознаки корупції або інших порушень антикорупційних застережень для осіб, уповноважених на виконання функцій держави або

місцевого самоврядування.

Для забезпечення цього Україна ратифікувала низку міжнародно-правових документів, зокрема Конвенцію ООН проти корупції та всі додаткові протоколи до неї, в результаті чого у всьому антикорупційному законодавстві, в тому числі КК України та Законі України «Про запобігання корупції», наскрізне суто матеріальне поняття «хабар» замінено на «неправомірна вигода». По суті вітчизняне антикорупційне законодавство, в першу чергу кримінальне, отримало нове наскрізне поняття, визначення змісту якого має важливе значення для науки кримінального права та практики застосування кримінального закону.

Наведені вище правові колізії, що мають безпосередній вплив на кримінально-правову кваліфікацію діяння, а також на вироблення ефективних механізмів захисту людини та держави від корупції, дозволяють стверджувати про відповідність актуальності, необхідності і своєчасності дисертаційного дослідження Никифорова А.С.

Зв'язок дисертаційного дослідження з програмами, темами і планами, затвердженими на загальнодержавному і відомчому рівнях, безумовно, сприяє забезпеченню значимості даної роботи. Робота виконана на кафедрі кримінально-правових дисциплін Дніпровського державного університету внутрішніх справ відповідно до: наказу МВС України «Про затвердження тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020-2024 роки» від 11.06.2020 р. № 454, наказу МВС України «Про затвердження тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2025-2029 роки» від 21.05.2024 № 326; основних напрямів наукових досліджень Науково-дослідного інституту публічного права на 2020–2025 рр.; Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 роки, затвердженою постановою Загальних зборів Національної академії правових наук України від 26.03.2021 р. № 12-21; тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства освіти і науки на 2022-2026 роки, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 03.02.2022 р. № 109; загальноуніверситетської теми наукових досліджень Дніпровського державного університету внутрішніх справ «Актуальні проблеми кримінально-правового, кримінального процесуального та криміналістичного забезпечення протидії злочинності в Україні» (реєстраційний номер 0118U100431).

Мета і завдання дослідження сформульовані належним чином, відповідно до обраної теми дослідження. Мета дослідження полягає в удосконаленні теоретичних положень кримінального права в частині використання поняття неправомірна вигода, а також удосконаленні антикорупційного законодавства та практики його застосування.

Методи дисертаційного дослідження, вибрані і застосовані автором, відповідають предмету дослідження. Зокрема, в ньому використано наступні методи: *діалектичний метод* – під час дослідження наскрізного кримінально-правового поняття неправомірної вигоди у взаємодії з іншими подібними –

хабар, вимагання, схиляння та ін. (у всій дисертації); *метод історико-правового аналізу* – при дослідженні генезису використання поняття неправомірної вигоди в пам'ятках вітчизняного кримінального законодавства (підрозділ 1.2.); *порівняльно-правовий метод* – при здійсненні порівняльно-правового аналізу кримінально-правових норм, які регламентують кримінальну відповідальність за кримінальні правопорушення, ознакою складів яких є неправомірна вигода у кримінальному законодавстві зарубіжних країн та КК України (підрозділ 1.3); *системно-структурний* – при простеженні стану дослідження поняття неправомірної вигоди у кримінально-правовій літературі (підрозділ 1.1); статистичні методи – при вивченні емпіричної бази дослідження (у всій дисертації) та ін.

Емпіричну та інформаційну базу дисертації становлять: результати вивчення копій обвинувальних вироків з Єдиного державного реєстру судових рішень, статистичних даних Офісу Генеральної прокуратури, аналітичних даних про стан боротьби із корупцією, статистичних даних Державної судової адміністрації України, опублікована слідчо-судова практика, а також особистий досвід антикорупційної діяльності.

Аналіз матеріалів публікацій, які містяться у додатках до роботи, свідчить про те, що результати дослідження отримали належну апробацію і мають значення для правозастосовної практики.

Структура роботи відповідає темі дисертаційного дослідження, його меті і завданням. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, що включають п'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатку.

Публікації. Результати дослідження відображені у 4 публікаціях, у тому числі 3 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України, а також 1 тезах доповіді за результатами участі у науково-практичній конференції.

Оцінюючи основні положення дисертації, слід зазначити наступне.

Всі розділи та підрозділи дисертації складають взаємопов'язану логічну систему. У висновках, дисертант надає свої пропозиції, які, як вже підкреслювалось, обґрунтовані і безпосередньо витікають із змісту роботи. В цілому, слід підтримати основні положення дисертації, що виносяться на захист. Як позитивну рису слід відзначити ту обставину, що висновки після кожного із розділів роботи сформульовані автором досить чітко та відображають головні положення дослідження. Загалом можна зробити висновок, що зміст дисертації Никифорова А.С. повністю відповідає логіці наукового пошуку та дозволила авторці послідовно зупинитися на основних проблемних питаннях визначених в актуальності обраної теми дослідження.

Викладені у вступі та розділах основної частини дисертації положення, які стосуються постановки проблеми в цілому, окремих її аспектів, переконують у тому, що відповідні питання є теоретично і практично важливими, перспективними для наукового дослідження.

Оцінюючи дисертаційне дослідження в цілому, можна зробити висновок, що воно розвиває і поглиблює сучасні концептуальні уявлення про

теорію протидії злочинам, ознакою яких є неправомірна вигода.

Серед основних наукових здобутків, що містяться в дослідженні, на наш погляд, слід виділити наступні:

вперше:

- доведена доцільність використання в антикорупційному законодавстві України словосполучення «неправомірна винагорода» замість «неправомірна вигода», що повністю відповідатиме визначенню його змісту в КК України та Законі України «Про запобігання корупції» – вигодою здебільшого є, що має добрі наслідки в чому небудь, сприятливі умови;

- пропонується внести зміни до Закону України «Про правотворчу діяльність» – зробити обов'язковим залучення фахівців філологів при перекладі міжнародно-правових актів перед їх ратифікацією;

удосконалено:

- положення про те, що поняття неправомірної вигоди в кримінальному праві України досить диференційоване, а його розуміння ускладняється ще також поліфонією його структурних елементів, оскільки на практиці виникає чимало проблемних питань в результаті неправильного застосування положень чинного антикорупційного законодавства і в кращому випадку це призводить до порушення принципу невідворотності кримінальної відповідальності;

дістали подальшого розвитку:

- – положення щодо доцільності в новому КК України передбачити словник основних термінів, одним із яких має бути неправомірна вигода саме як **неправомірна винагорода**, оскільки розробники відповідного поняття в проєкті КК України оперують неправомірною вигодою.

Поряд із загальним позитивним враженням від аналізованої роботи, вважаємо, що слід визначити **низку зауважень** щодо даного дисертаційного дослідження, які цілком можуть стати предметом для наукової дискусії під час захисту, зокрема:

1. Дисертант у роботі майже не розкриває питання соціальної обумовленості криміналізації правопорушень, ознакою яких є неправомірна винагорода. Запрошую його до дискусії з цього приводу, оскільки, на мою думку, питання соціальної обумовленості кримінальної відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень, ознакою яких є неправомірна винагорода, має бути досліджене в першу чергу, а вже потім варто здійснювати подальші наукові пошуки.

2. Теоретичні положення дисертації вдало посилюються використанням результатів вивчення емпіричної бази. У цьому контексті мною виявлено тенденцію щодо зміни підходу автора як до аналізу джерел, так і до дослідження статистичних даних з початку повномасштабного вторгнення РФ. Зауважу, що на мою думку, здобувач не акцентує особливу увагу на загальному аналізі правозастосовної практики та динаміці застосування відповідних норм Кримінального кодексу України, ознакою яких є неправомірна винагорода, під час дії правового режиму воєнного стану у

порівнянні із звичайними умовами діяльності правоохоронних органів та суду.

3. Більш чіткого формулювання потребує твердження автора, винесене у елементи наукової новизни, у якому зазначається, що у роботі «набуло подальшого розвитку ... положення щодо доцільності в новому КК України передбачити словник основних термінів, одним із яких має бути неправомірна вигода саме як *неправомірна винагорода*, оскільки розробники відповідного поняття в проєкті КК України оперують неправомірною вигодою». В той же час, зі змісту дисертації важко зрозуміти, у чому ж полягає згадане вище удосконалення? Про які саме елементи новизни йде мова?

Поряд із вищевикладеним звертаю увагу, що висловлені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки роботи, засвідчують її високий теоретичний та практичний рівень, мають сприяти науковій дискусії під час публічного захисту дисертаційного дослідження і є орієнтирами для проведення здобувачкою подальших наукових пошуків.

Загальний висновок:

Дисертація **Никифорова Андрія Сергійовича на тему: «Поняття неправомірної вигоди за кримінальним правом України»**, є самостійним, завершеним науковим дослідженням, результати якого мають обґрунтовану наукову новизну, важливе теоретичне та практичне значення і є суттєвим внеском у теорію захисту людини та держави від корупції.

За оформленням, обсягом, науковою новизною отриманих результатів та їх достовірністю дисертаційна робота відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (з наступними змінами та доповненнями), а її автор – **Никифоров Андрій Сергійович** на основі публічного захисту заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії в галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

**Директор
Науково-дослідного інституту
імені Академіка Івана Луцького
Університету Короля Данила
доктор юридичних наук, професор**

Роман ЛУЦЬКИЙ